

Брюксел, 28.11.2012 г.
COM(2012) 750 final

ПРИЛОЖЕНИЕ

ПРОЕКТ НА СЪВМЕСТНИЯ ДОКЛАД ЗА ЗАЕТОСТТА

към

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА

Годишен обзор на растежа 2013 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Проектът на съвместния доклад за заетостта, предвиден в член 148 от ДФЕС, е част от пакета за годишния обзор на растежа, с който се открива европейският семестър за 2013 г. Като ключов елемент за укрепване на икономическото ръководство съвместният доклад за заетостта стои в основата на ключовите послания относно заетостта в годишния обзор на растежа. Съдържащият се в него анализ се основава на състоянието на заетостта и на социалната ситуация в Европа, на изпълнението на насоките за заетостта¹, на прегледа на националните програми за реформа, въз основа на който през юли 2012 г. Съветът прие препоръките за отделните държави, както и на тяхното прилагане до момента.

Докладът се публикува в период, в който:

Възстановяването на заетостта е в застой. Заетостта намалява и перспективите за 2013 г. са мрачни. Създаването на работни места продължи да е с ниски темпове и резултатите при него се влошиха въпреки неоползотворения потенциал в някои сектори с много работни места и на единния пазар. Сегментирането на пазара на труда продължи да се увеличава, като се отчита ръст в броя на временните договори и работата на непълно работно време. Данъчното облагане на труда продължава да е високо и допълнително се увеличи в редица държави членки.

Безработицата отново расте и е достигнала безпрецедентно високи нива в еврозоната, като дългосрочната безработица достига тревожно високи стойности, особено в държавите членки, в които се прилагат строги мерки за фискална консолидация. Над 20 % от младите хора на пазара на труда са безработни и съществува опасността те да се превърнат в „изгубено поколение“.

Разликите в равнищата на безработицата в различните държави членки драматично нараснаха и отразяват последиците от асиметричните шокове и различната устойчивост на трудовите пазари при кризи. Заплатите и разходите за труд започнаха да се коригират, но ефектите от реформите още не са напълно осезаеми. Потвърждават се признаците за влошаване на положението, що се отнася до процеса на осигуряване на съответствие между търсенето и предлагането на работна сила на европейските пазари на труда, и съществува опасност от трайното установяване на растящата структурна безработица.

В много държави членки средните доходи на домакинствата намаляват и събраните неотдавна данни сочат, че е налице тенденция към по-високи равнища и по-дълбоки форми на бедност и социално изключване, като в много държави членки се увеличават бедността сред работещите и социалната поляризация.

Въздействието на социалната закрила като автоматичен стабилизатор от 2010 г. насам отслабна и доведе до по-високи равнища на бедност. Налице са значителни разлики между ефективността на разходите в различните държавите членки, що се отнася до намаляването на бедността.

Положението при заетостта и на пазарите на труда в Европа и особено в някои държави членки изисква по-решителни действия от страна на публичните органи и социалните партньори. Провеждат се амбициозни реформи, но са нужни по-нататъшни усилия за модернизиране на

¹ ОВ L 308, 24.11.2010 г., стр. 46, Решение на Съвета от 21 октомври 2010 г. относно насоки за политиките за заетост на държавите членки (2010/707/ЕС).

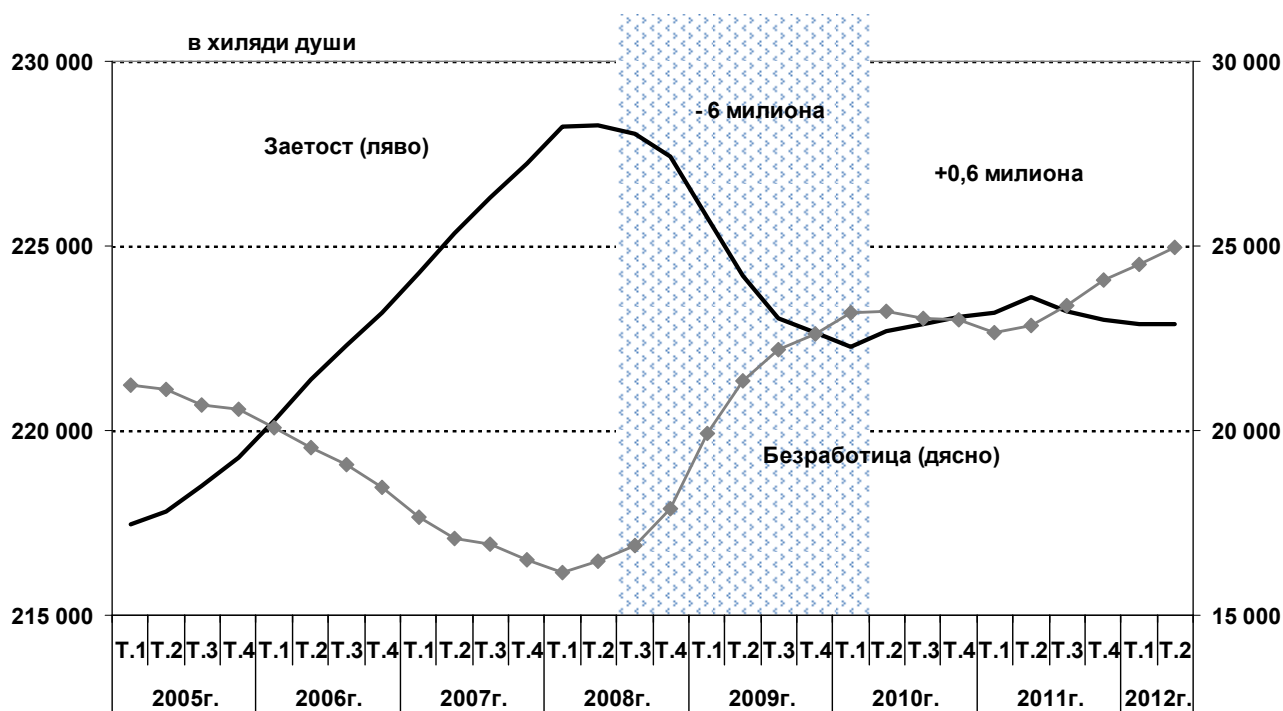
пазарите на труда и инвестиране в човешкия капитал, за да се създадат условия за възстановяване, съпроводено със силна заестост.

1. ПОСЛЕДНИ ТЕНДЕНЦИИ НА ПАЗАРА НА ТРУДА И ПРИ ПРОМЕНЕТЕ В СОЦИАЛНАТА СФЕРА

Перспективите за икономиката и заетостта са неблагоприятни и в последните месеци се влошиха. 2012 г. ще бъде неблагоприятна от гледна точка на заетостта и прогнозираните малки увеличения във БВП за 2013 г. ще са недостатъчни за създаването на работни места и намаляването на безработицата. По-положителни перспективи за пазарите на труда се очакват през 2014 г. Понастоящем ЕС е единственият голям регион в света, в който безработицата продължава да се увеличава.

Възстановяването на заетостта е в застой и тя намалява. Броят на трудово заетите лица на възраст 20—64 години в ЕС е намалял с 0,2 % между второто тримесечие на 2011 г. и второто тримесечие на 2012 г. През периода 2008—2011 г. заетостта се понижи с 1,7%, като бе отчетена по-голяма устойчивост, отколкото в САЩ през същия период (-5,8 %). Понижаването обаче бе по-ясно изразено в еврозоната, особено в онези държави, които предприеха действия за по-значителна фискална консолидация. От началото на икономическата и финансовата криза през 2008 г. общият брой на изгубените работни места вече е 5 милиона, от които 4 милиона в еврозоната. Колебанията в общата заетост от началото на кризата се дължат главно на работата на непълно работно време и на временните договори, но работните места на постоянен трудов договор също бяха засегнати.

Графика 1: Заетост и безработица в ЕС-27, 2005—2012 г.

Източник: Евростат, национални сметки и Наблюдение на работната сила в ЕС.

Положителното е, че равнището на заетост сред по-възрастните работници се е повишило с 1,8 процентни пункта между 2008 г. и 2011 г. в сравнение с намалението от 1,5 процентни пункта в общото равнище на заетост. Освен това жените устояха на икономическата криза сравнително по-успешно от мъжете, като равнищата на заетост са на практика същите като през 2008 г., докато през същия период равнището на заетост сред мъжете е намаляло с

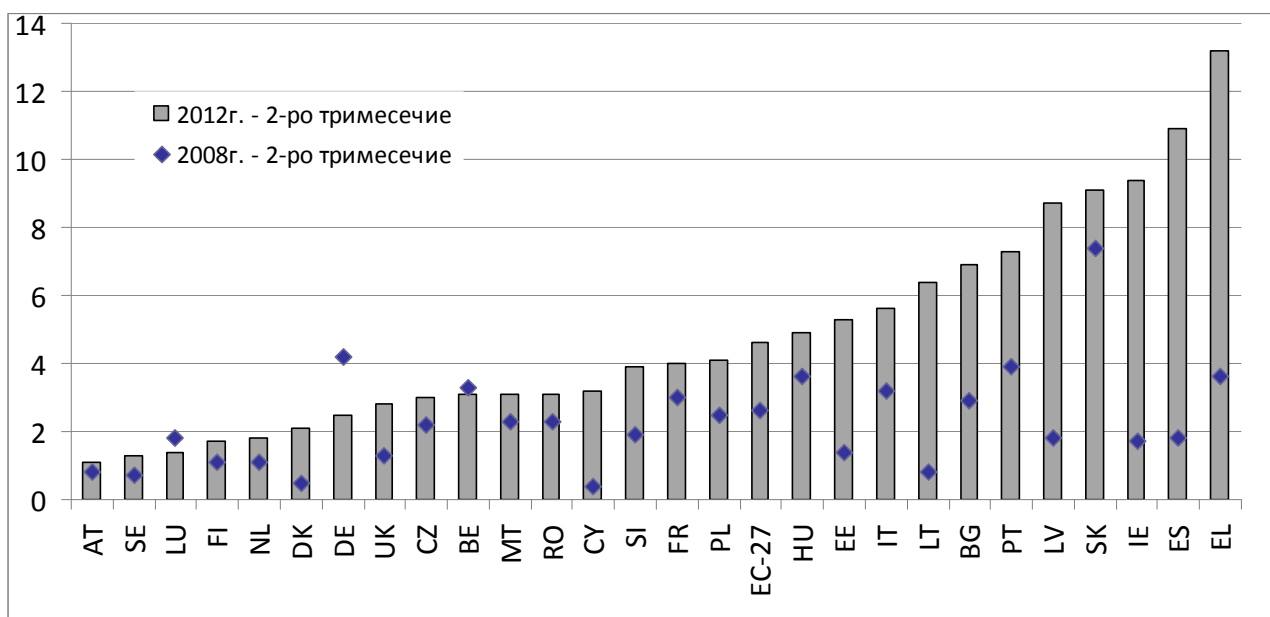
2,6 процентни пункта. В същото време равнището на заетост сред младите хора е намаляло с 3,8 процентни пункта.

Безработицата отново се увеличава и е достигнала безпрецедентно високи нива в еврозоната. Общото равнище на безработицата в ЕС понастоящем е 10,6%, докато в еврозоната то достига 11,6 % — най-високото ниво от създаването на ИПС. През май 2012 г. броят на безработните в ЕС за пръв път надхвърляше 25 милиона души, като през последващото тримесечие е нараснал с още 0,75 милиона, което представлява общо увеличение от 9 милиона от 2008 г. насам. Тенденцията при безработицата е възходяща в повечето държави членки, като през последните дванадесет месеца до август 2012 г. само в шест държави се наблюдава спад в безработицата.

Дългосрочната безработица достигна тревожно високи равнища. През второто тримесечие на 2012 г. 11,1 милиона безработни европейци са били безработни над 12 месеца, като броят им се равнява на 4,6 % от трудоспособното население². Това е увеличение с 4,8 милиона в сравнение с 2008 г. През 2011 г. 70 % от всички дългосрочно безработни в ЕС-27 са били концентрирани в 6-те най-големи държави членки, като над 21 % от общия брой на дългосрочно безработните в ЕС са били в Испания, която също така има дял от 1,6 милиона в увеличението от 3,7 милиона в броя на дългосрочно безработните в периода 2008—2011 г.

Вероятността безработните да намерят работа е намаляла в повечето държави членки от настъпването на кризата — както при краткосрочно безработните, така и при дългосрочно безработните. Това намаляване е особено ясно изразено в държавите членки, в които се осъществяват значителни мерки за фискална консолидация. В Испания тази вероятност е намаляла от 50 % на 30 %, а в Гърция — от 25 % на 15 %, докато в Нидерландия се е запазила стабилна и се е увеличила в Чешката република и Естония.

Графика 2: Равнище на дългосрочната безработица в % от активното население, 2008 г и 2011 г.

Източник: Евростат, Наблюдение на работната сила в ЕС.

² Понастоящем над 44 % от безработните са дългосрочно безработни.

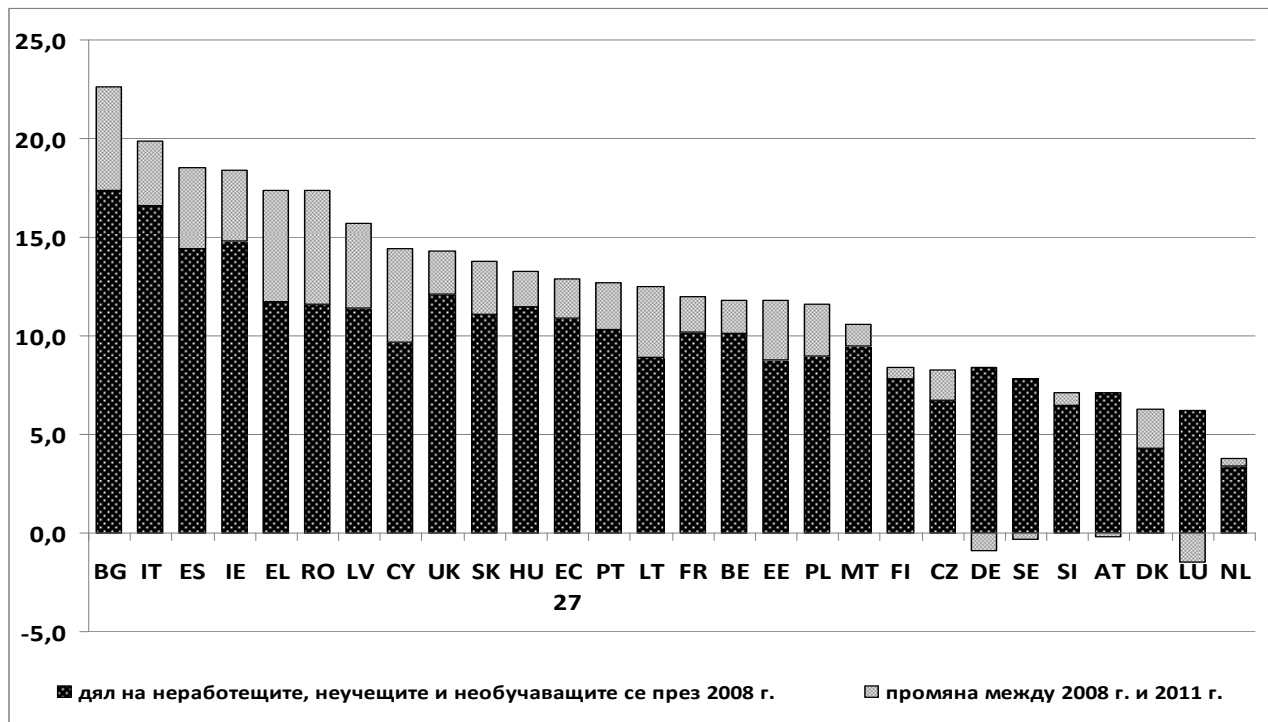
Дългосрочната безработица се е увеличила сред всички групи, но най-вече сред младите хора и хората с по-ниско образователно равнище. Въпреки това рискът да останат дългосрочно безработни сред по-възрастните работници през 2011 г. е бил над 55 %, докато за младите хора — само около 30 %. През 2011 г. дългосрочната безработица сред нискоквалифицираните работници е била четири пъти по-висока, отколкото сред висококвалифицираните. Освен това през 2011 г. сред гражданите на трети държави бе регистрирана двойно по-висока дългосрочна безработица, отколкото сред работниците от ЕС. Някои държави членки успяха да ограничат размерите на дългосрочната безработица или защото рецесията при тях бе по-краткотрайна, или благодарение на ефективността на институциите на пазара на труда.

Повече от една пета от младите хора на пазара на труда са безработни. Положението на младежта на пазара на труда представлява неотложен проблем както от икономическа, така и от социална гледна точка, като безработни са 5,52 милиона млади хора. През последните 12 месеца равнището на безработицата сред младите хора се повиши в по-голямата част от държавите членки, като в две държави членки се задържа на нива над 50 %, а в шест държави членки — над 30 %. През 2011 г. равнището на заетост сред младите хора на възраст между 20 и 34 години, които са завършили поне гимназиален етап на средното образование, е намаляло с 4,2 процентни пункта на 77,2 % в сравнение с 2008 г., което свидетелства за растящите трудности в прехода от образование към заетост.

Перспективите за заетост за преждевременно напускащите училище са мрачни. Преждевременно напускащите училище са може би най-уязвимата подгрупа в младата работна сила в Европа. Повече от половината младежи в ЕС, които преждевременно напускат училище, са безработни. Дялът на преждевременно напускащите училище е намалял от 14,1 % през 2010 г. на 13,5 % през 2011 г. Продължават да са налице големи разлики в равнищата на преждевременно напускане на училище в различните държави членки, но в държавите, въвели ефективни и всеобхватни политики за борба с преждевременното напускане на училище, се отчитат и значителни подобрения. Преждевременното напускане на училище продължава да се среща по-често сред младите хора в неравностойно положение, сред мигрантите и етническите малцинства като ромите и сред момчетата.

Дялът на младите хора, които нито работят, нито учат или се обучават, продължава да се увеличава. Още по-тревожно е обстоятелството, че увеличенията са по-големи в онези държави членки, в които този дял вече е бил по-висок. Въпреки по-голямото увеличение, регистрирано сред младите мъже, в почти всички европейски държави дялът сред младите на тези, които не работят, не учат и не се обучават, продължава да е по-висок сред младите жени.

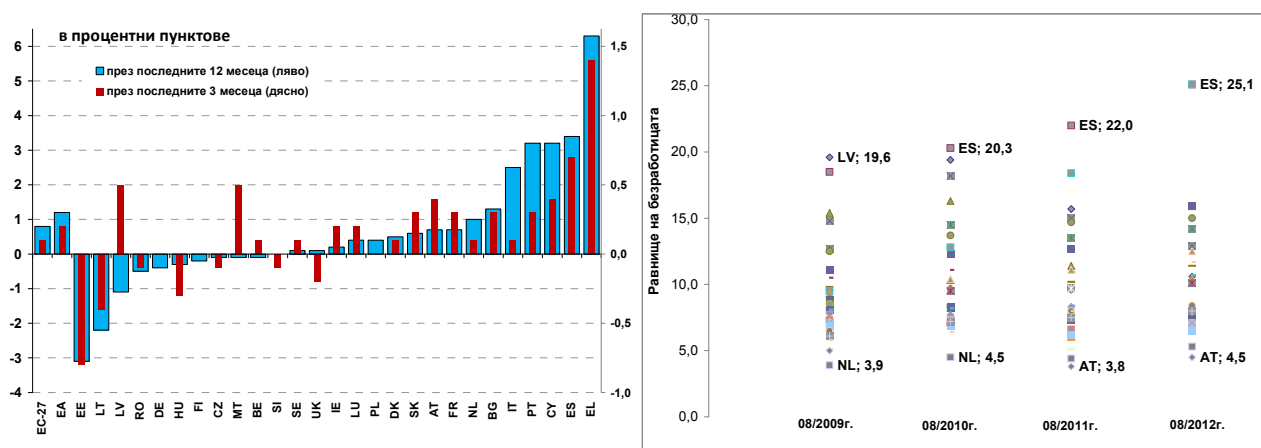
Графика 3: Дял (в %) на неработещите, неучещите и необучаващите се сред лицата на възраст 15—24 години

Източник: Евростат, Наблюдение на работната сила.

Разликите в равнищата на безработицата между държавите членки подчертано се увеличиха през последните години, особено в еврозоната. Разликите са чувствителни и на регионално и местно равнище, като на поднационално равнище съществуват места с много висока младежка и дългосрочна безработица. През август 2012 г. безработицата е била най-ниска в Австрия — само 4,5 %, докато в Испания е достигала 25,1 %. Голям дял от безработицата се концентрира в сравнително малко на брой държави. На практика в Италия, Испания и държавите, в които се изпълняват програми за финансово подпомагане (Гърция, Ирландия, Португалия, Румъния), се регистрира почти половината от цялата безработица в ЕС, като по време на кризата този дял значително е нараснал.

Графика 4: Промяна в равнището на безработицата (в процентни пунктове) през последните 12 месеца и последните три месеца до август 2012 г., както и в разпределението на равнищата на безработица между август 2009 г. и август 2012 г.

Източник: Евростат.

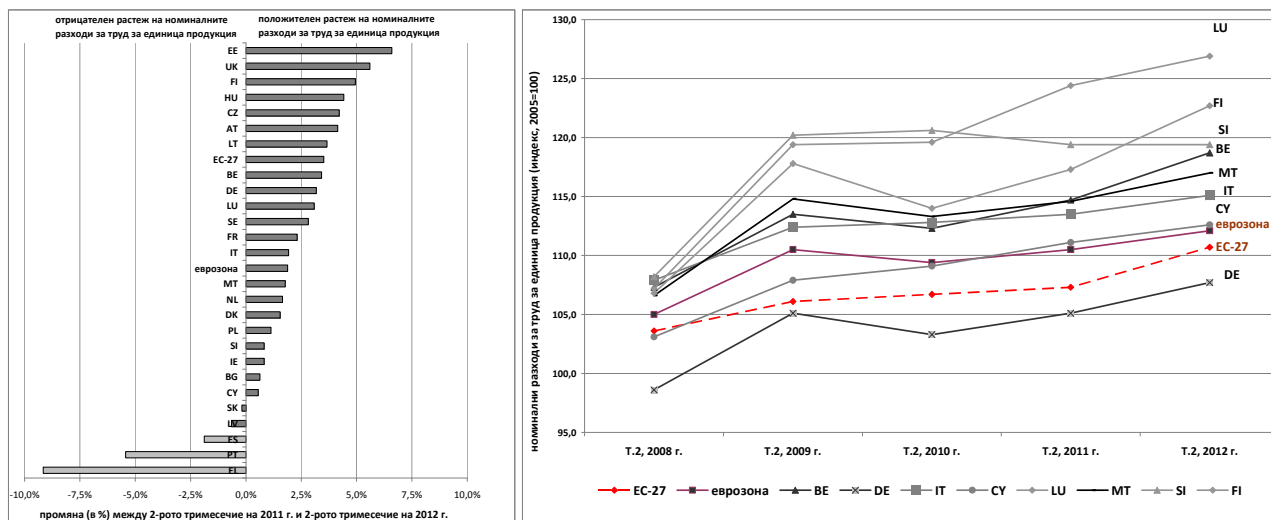
Забележки: Евростат. Във втората графика липсват данни за август 2012 г. за пет държави членки. Използвани данни: юни за Естония и Латвия, юли за Гърция, Унгария и Обединеното кралство.

Разликите между държавите членки по отношение на показателите за заетостта и социалните показатели се увеличават, Това е особено видимо при сравнение на държавите в Южна Европа с тези от периферията на Европа. Държавите членки, демонстрирали по-голяма устойчивост, до момента са най-вече държавите от Северна и Централна Европа. Шоковете изглеждат асиметрични, но много често държавите със сравнително несегментиран пазар на труда, силни социални системи и способност временно да приспособят работното време и продължителността на работния ден (вътрешна гъвкавост) се справят по-добре.

Според събраните неотдавна данни работната заплата и разходите за труд са започнали да способстват за външното уравновесяване. През 2011 г. европейските пазари на труда показаха ясни признаци на подобрена динамика при заплатите, като при номиналните разходи за труд за единица продукция бе отчетено умерено увеличение след реалното намаление през 2010 г. Реалното трудово възнаграждение намалня в около половината държави членки през 2011 г. и се увеличаваше с темп под този на ръста на производителността, с което се затвърди появилата се през 2010 г. тенденция за спад в дяла на заплатите. Промените в номиналните разходи за труд за единица продукция се различават в известна степен в различните държави членки. Като цяло промените в разходите за труд за единица продукция във все по-голяма

степен следват тенденции, способстващи за външното уравнивяване, като е налице все по-ясно разграничение между държавите, при които съществува по-голяма нужда от намаляване на безработицата и ребалансиране на външните позиции, и държавите, при които се регистрират по-трайно възстановяване и излишъци по текущата сметка.

Графика 5: Годишен растеж на номиналните разходи за труд за единица продукция (второ тримесечие на 2011 г./второ тримесечие на 2012 г.) и тенденциите в осем подбрани държави членки (получили конкретни препоръки по въпроса за заплатите), второ тримесечие на 2008 г. — второ тримесечие на 2012 г.

Бележка: Сезонно коригирани тримесечни данни

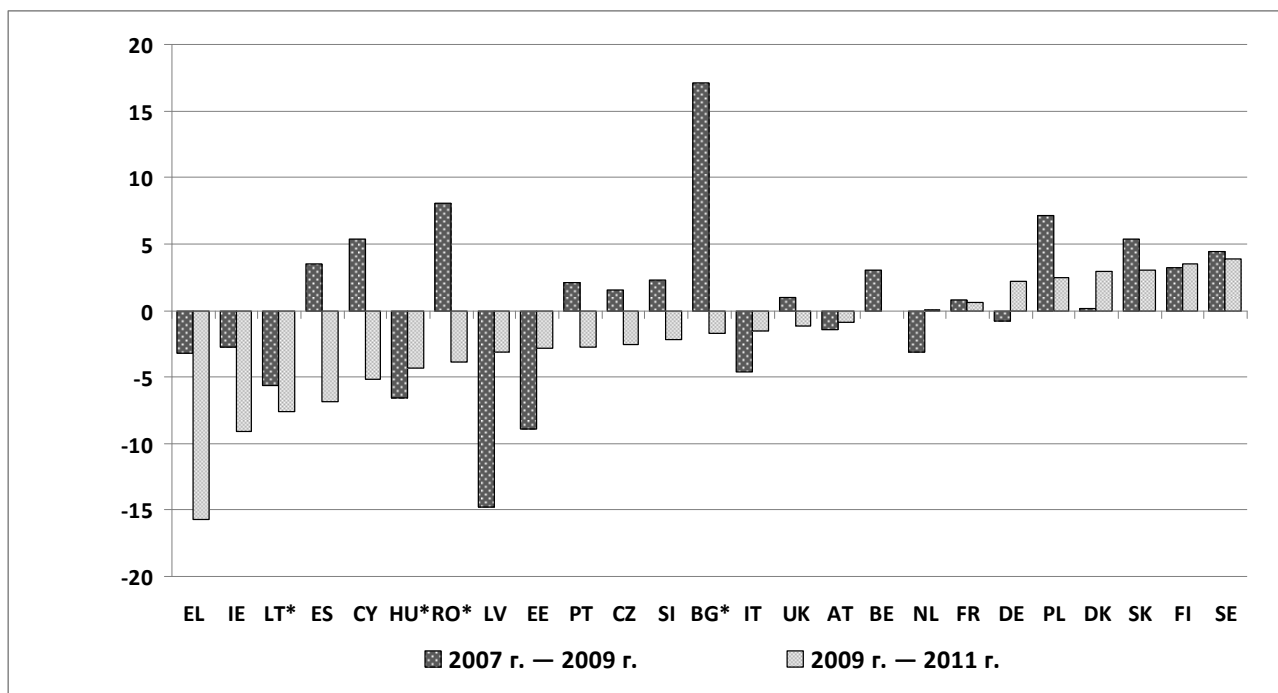
Източник: Евростат. В първата графика в случая на Кипър сравнението е между първото тримесечие на 2011 г. и първото тримесечие на 2012 г. (няма данни за второто тримесечие на 2012 г.)

Източник: Евростат.

Регистрираната преди кризата тенденция за по-силна динамика при реалните трудови възнаграждения в държавите с висока безработица от 2010 г. насам се обърна. Тези промени допринесоха за постепенното подобряване на конкурентоспособността на секторите, ориентирани към износа. Търсенето на работна ръка и заплатите изглеждат по-постоянни в търгуемия сектор в държавите, в които несъмнено е започнал или почти е приключил процес на коригиране на дефицита по текущата сметка. Освен това данните сочат, че до 2009 г. динамиката при реалните трудови възнаграждения е била по-силна, но че от 2010 г. насам тази тенденция се е обърнала.

В много държави членки средните доходи на домакинствата намаляват. Между 2009 г. и 2011 г. брутният разполагаем доход на домакинствата е намалял в две от всеки три държави членки, като разликата в ситуацията в различните държави допълнително се е увеличила. В повечето държави членки продължителната икономическа криза и криза на пазара на труда, в комбинация с нуждата от извършване на фискална консолидация (свързана със съкращаване на размера на обезщетенията и увеличения на данъците), с времето отслаби защитния ефект от националните автоматични стабилизатори, тъй като настъпи краят на сроковете, в които бенефициерите имат право на обезщетения, или бе намален размерът на обезщетенията. В резултат доходите на домакинствата намаляха особено в онези държави членки, в които рецесията бе продължителна. Прилаганите от 2010 г. мерки за фискална консолидация изглеждат допринесоха за значителното намаляване на разполагаемия доход на домакинствата.

Графика 6: Промяна в brutния располагаем доход на домакинствата по време на кризата

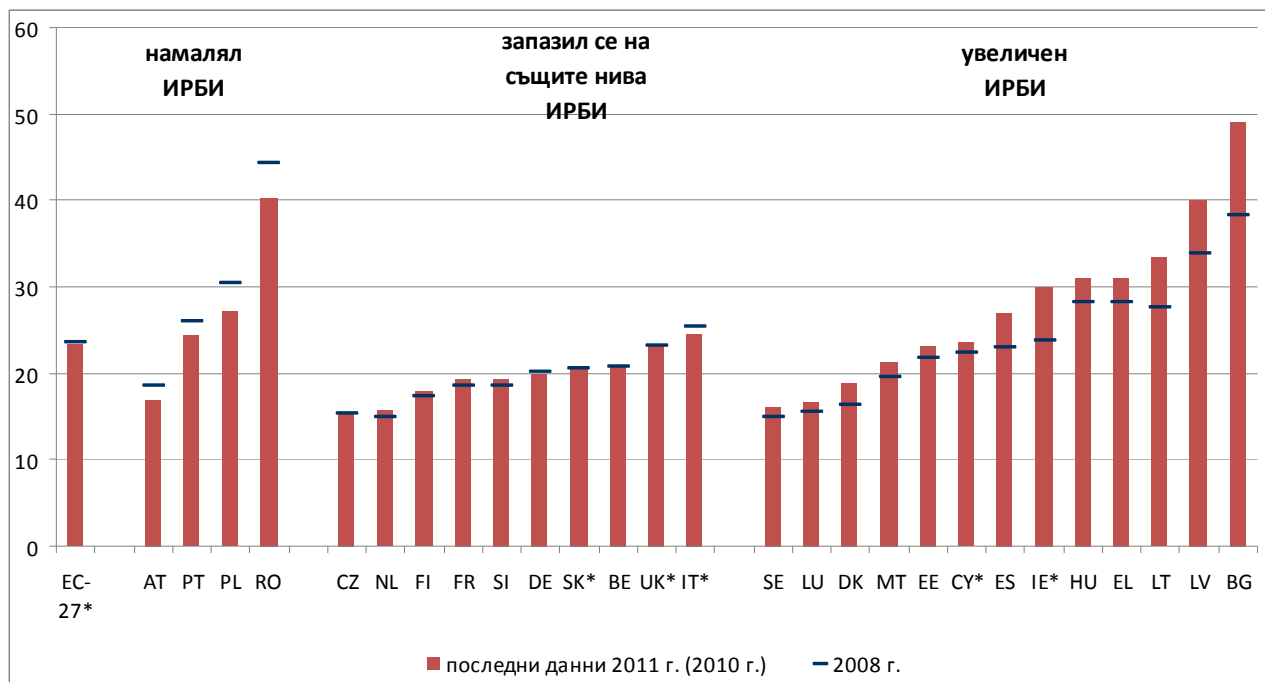

Източник: Евростат, национални сметки.

Дялът от хората в ЕС, които съобщават, че домакинствата им изпитват финансови затруднения, продължава да е рекордно голям, като през последните месеци като цяло допълнително се увеличи. През 2012 г. увеличението в показателя за финансовите сътресения спрямо предходната година сред най-долния квантил бе особено силно в Испания и Италия (до 10 процентни пункта), докато в шест държави членки бе отчетено намаление.

Събраните неотдавна данни сочат, че са налице по-високи нива и по-дълбоки форми на бедност и социално изключване. От 2008 г. насам дялът на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, се е увеличил в редица държави членки, като техният брой надвишава този на държавите членки, в които е намалял. Някои групи бяха особено засегнати (в това число децата, домакинствата с един родител, населението в активна възраст и по-специално младите хора). Развитието при дълбочината на бедността потвърждава, че лицата, изложени на риск от бедност, стават все по-бедни в много държави, особено в онези, в които общата степен на риска от бедност е висока. През 2010 г. в ЕС средният доход на хората, изложени на риск от бедност, е бил с 22 % по-нисък от прага на бедността, което свидетелства за увеличаване на дълбочината на бедността в повечето държави членки от 2008 г. насам.

Графика 7: Промяна в броя на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ) в държавите — членки на ЕС, в периода 2008—2011 г.

Източник: Статистически данни на Европейския съюз за доходите и условията на живот; * данни: Статистически данни за доходите и условията на живот 2011 г.(2010 г.)

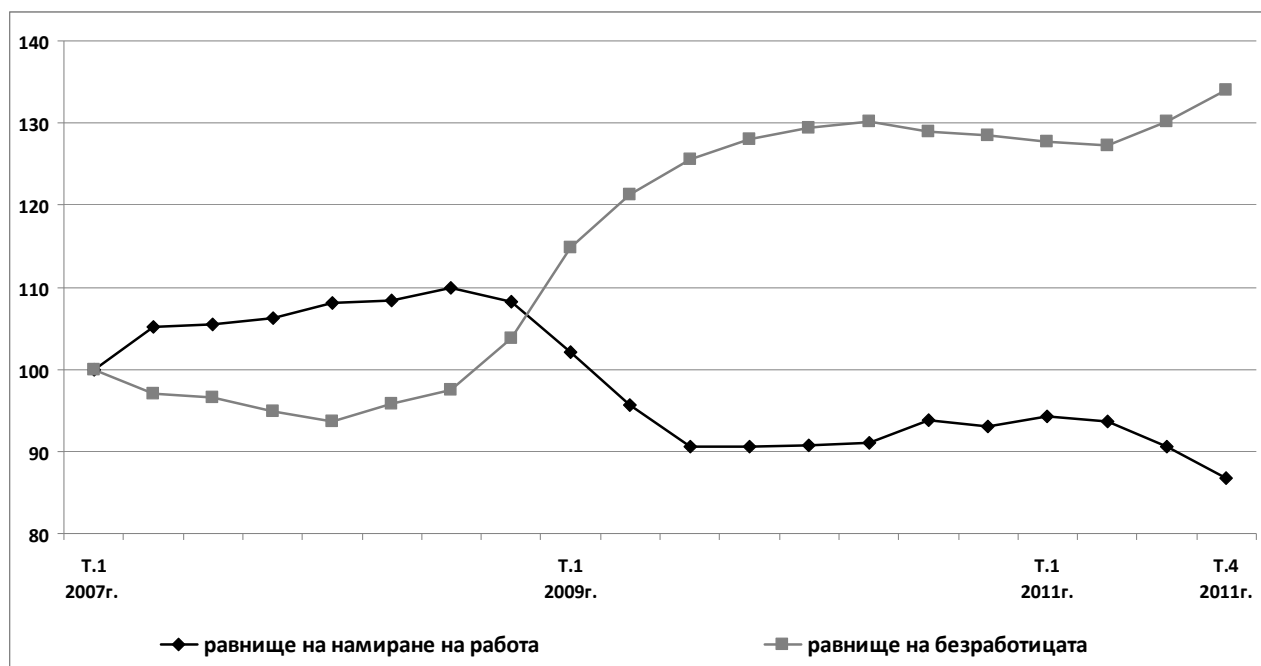
Бедността сред работещите и социалната поляризация се увеличават в много държави членки. През 2011 г. работещите бедни са представлявали една трета от хората в трудоспособна възраст, изложени на риск от бедност. През 2010 г. 8,4 % от заетите лица са живеели под прага на бедността, като рискът е бил значително по-висок при семействата с деца на издръжка (10,7 %). Дялът на работещите бедни сред жените се увеличи, но продължава да е по-висок сред мъжете. Между 2006 г и 2010 г. бедността сред работещите значително се е увеличила в една трета от държавите членки, включително в някои от най-богатите държави членки с по-устойчиви икономики и по-гъвкав пазар на труда. Възможно е за това да са допринесли фактори като адаптирането на заплатите, намаляването на работното време, режимите на работа при непълно работно време и увеличил се брой на договорите за работа на непълно работно време и на временните договори.

2. ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Последните тенденции на пазара на труда отчасти се дължат на циклични колебания, и по-специално на дълбоката икономическа криза, но също така и на структурните и институционалните предизвикателства пред пазара на труда, отразяващи се на икономическата активност и на функционирането на трудовите пазари.

С изключение на 2010 г. нетният брой създадени работни места (ръст на заетостта) неотклонно намалява както на равнище ЕС, така и в държавите членки. От средата на 2011 г. Европа като цяло отново отчита отрицателни стойности на ръста на заетостта. Това е нетният резултат от низходящата тенденция при намирането на работа (безработни постъпващи на работа) и тенденциите за увеличаване на случаите на прекратяване на трудовите правоотношения, който изисква политики за стимулиране на търсенето на работна ръка и модел на растеж, който създава повече работни места³. Същевременно обаче програмите за създаване на работни места, подкрепяни по линия на структурните фондове и Кохезионния фонд, отчитат значителни положителни резултати както от гледна точка на брутния брой създадени работни места, така и от гледна точка на броя на подкрепените новосъздадени предприятия.

Графика 8: Индекс на равнището на безработица и на равнището на намиране на работа в ЕС-27, първо тримесечие на 2007 г. — четвърто тримесечие на 2011 г.

Източник: Изчисления на Службите на Комисията въз основа на данни на Евростат.

Потенциалът за създаване на работни места в някои ключови сектори може да се оползотвори в по-голяма степен, ако се предприемат мерки по отношение на недостига на професионални умения. Данните сочат, че до 2020 г. екологичната индустрия ще създаде около 8 милиона работни места, като до 2,8 милиона от тези работни места ще се дължат на

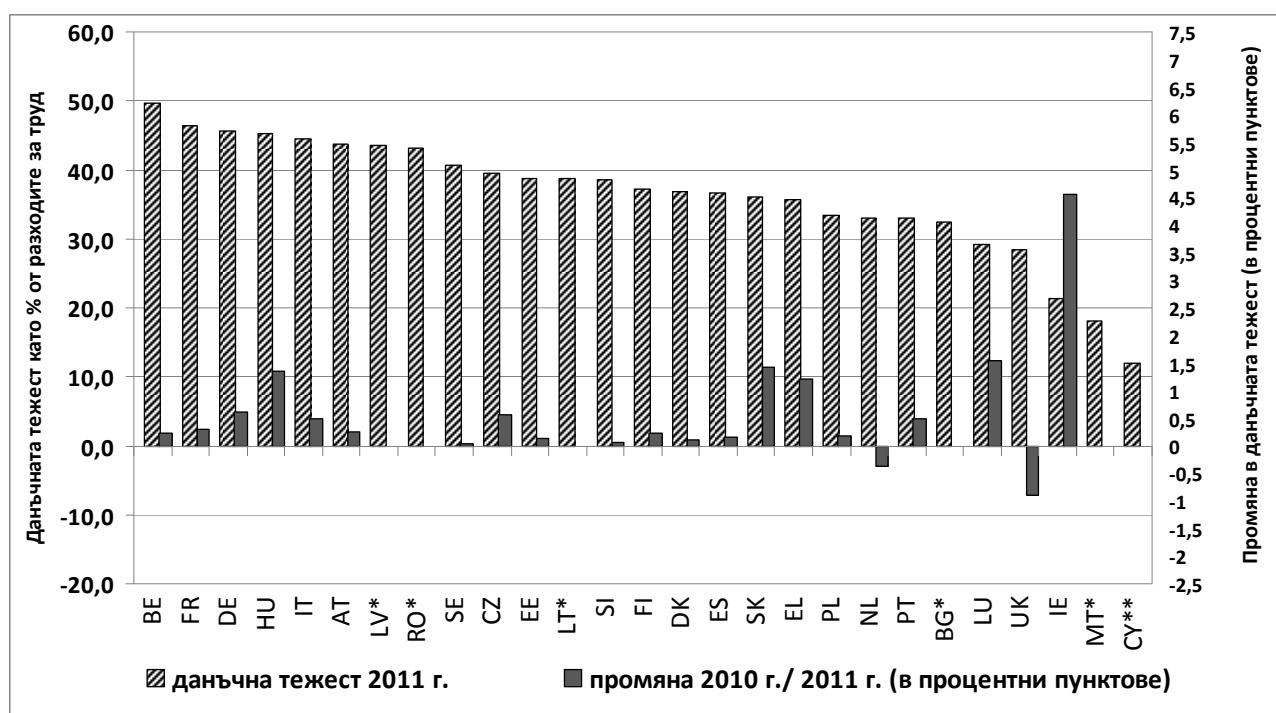
³ Вж. Пакета за заетостта на Европейската комисия от април 2012 г.

мерки за ефективност на ресурсите, 2 милиона — на прилагането на политиките за енергийна ефективност, и други 3 милиона — на развитието на сектора на възобновяемата енергия⁴. Според прогнозите през 2012 г. 3,4 милиона души се очаква да работят в екологични индустрии в ЕС — увеличение спрямо 2008 г., когато броят им е бил 2,7 милиона, което свидетелства, че дори при сегашния икономически климат в „зеления“ сектор има потенциал за ръст на заетостта. Между 2005 г. и 2009 г. секторът на възобновяемите енергийни източници е способствал за създаването на над 300 000 нови работни места. В периода 2008—2011 г. в сектора на здравеопазването и социалните дейности са били създадени около 1 866 000 нови работни места. Освен това се очаква нуждата от нови работни места в този сектор да се увеличи, като по прогнози в периода 2010—2020 г. ще бъдат открити общо 8 милиона работни места. Що се отнася до сектора на информационните и комуникационните технологии (ИКТ), се очаква, че за работещите в сферата на ИКТ ще има до 700 000 свободни работни места. И двата сектора са изправени пред сходни предизвикателства, що се отнася до заменянето на застаряващата работна ръка с по-млади служители. Значителен недостиг на професионални умения по принцип се регистрира в секторите на екологичната икономика, ИКТ и здравеопазването, особено за технически високо специализираните професии.

⁴ Работен документ на службите на Комисията „Използване на потенциала на екосъобразния растеж за създаване на заетост“, SWD/2012/92 окончателен, 18.4.2012 г.

Данъчното облагане на труда продължава да е високо и дори се увеличи в редица държави членки, но вследствие на промени в структурата му разходите за труд намаляват. Високата данъчна тежест е фактор, който възпира от работа втория член на домакинството, както и работниците с ниски доходи и нискоквалифицираните работници, и може да има негативно отражение върху общите равнища на заетост на тези групи. През 2011 г. средната данъчна тежест върху труда в ЕС-27 е била 39,6 % в сравнение с 21 % в Швейцария, 29,5 % в САЩ и 30,8 % в Япония и Канада. Между 2010 г. и 2011 г. данъчната тежест върху труда в Европа се е увеличила средно с 0,3 процентни пункта, засягайки също и хората с ниски доходи. Увеличенията като цяло са били най-високи в държавите членки, в които данъчната тежест вече е била висока. Това обаче се дължало главно на промени при подходните данъци и в редица случаи е било придружено от намаляване на разходите на работодателите за социална сигурност, като по този начин са били намалени разходите за труд.

Графика 9: Обща данъчна тежест върху труда за лицата с ниски доходи (въз основа на 67 % от средната работна заплата като показател за тази група) през 2011 г. и годишно изменение 2010—2011 г.

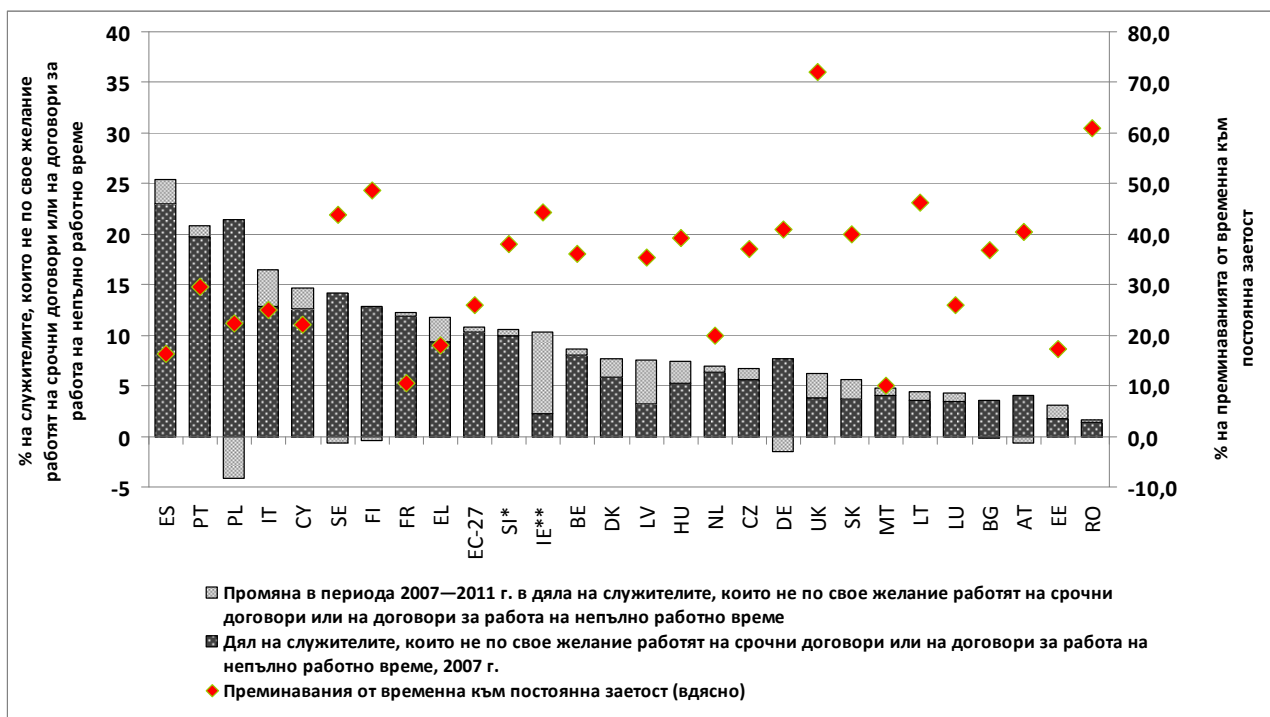

Кратко описание: *За държавите — членки на ЕС, които не са членове на ОИСР (България, Латвия, Литва, Малта и Румъния), има данни само за 2010 г. **Данните за Кипър са за 2007 г. За тези държави промените в данъчната тежест се отнасят за периода 2009—2010 г. (за Кипър — за периода 2006—2007 г.) Източник: ОИСР.

Сегментирането на пазара на труда продължи да се увеличава, като се отчита ръст в броя на временните договори и при работата на непълно работно време. Между 2007 г. и 2011 г. дялът на служителите, които не по свое желание са работили на срочни трудови договори или на непълно работно време, се е увеличил в 21 от 27-те държави членки. Налице са големи разлики между държавите членки, но в средиземноморските държави и в Полша сегментирането е най-голямо. Асиметрията, която съществува в законодателството за защита на заетостта между работата на постоянен трудов договор и работата на срочен/временен договор, е основната причина за сегментирането на пазара на труда. През 2011 г. 60,4 % от лицата на възраст 15—64 години, работещи на временни договори, са работили на такива договори не по

свое желание. Вероятността за назначаване на работа на постоянен договор е по-малка в държавите членки с по-строго законодателство за защита на заетостта.

Графика 10: Дял на служителите, които не по свое желание работят на срочни договори или на договори за работа на непълно работно време (през 2007 г. и 2011 г.), и преминаване от временна към постоянна заетост (данни за 2010 г.)

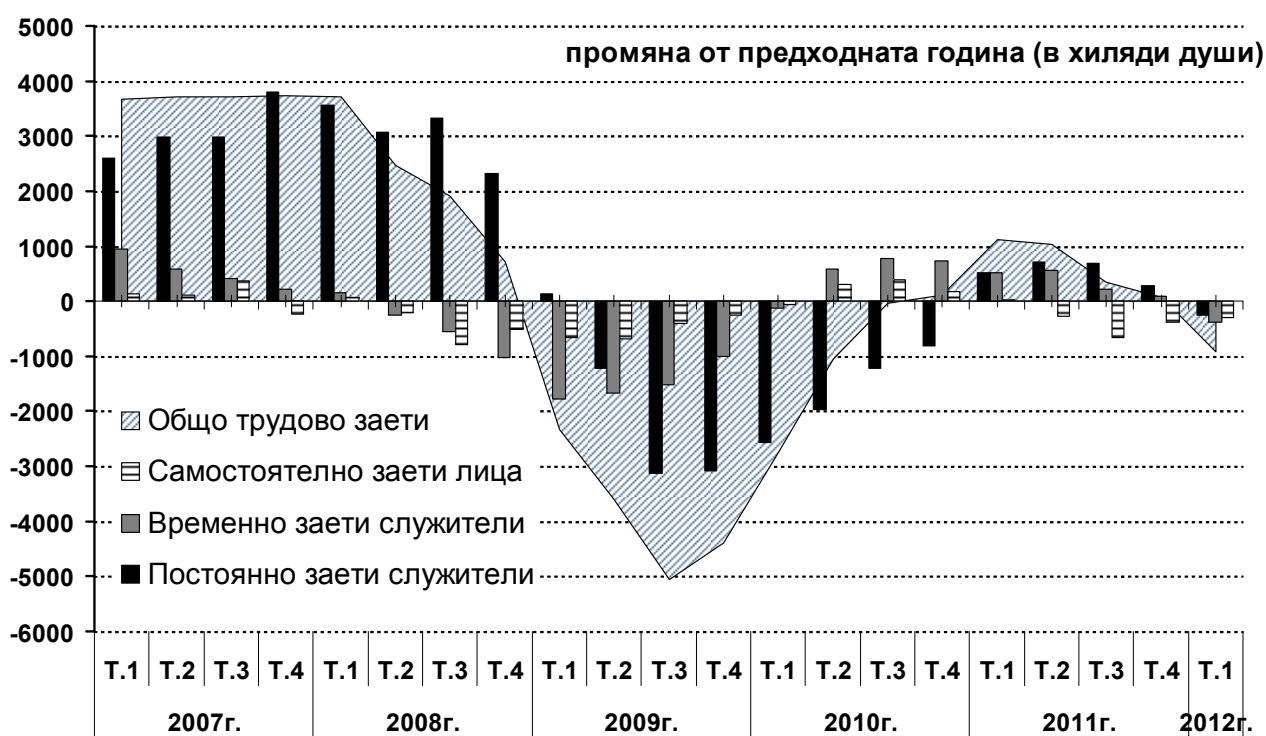

Кратко описание: **Данните за Словения се отнасят за 2011 г. **За Ирландия има данни само за 2007 г.

Източник: Евростат, Наблюдение на работната сила и Статистически данни за доходите и условията на живот.

Младите хора съставляват непропорционално голям дял от временно заетите на пазарите на труда в ЕС, като с времето тяхното положение се влошава. През 2011 г. около 42,5 % от работещите млади хора в ЕС са работили на временни договори в сравнение с 14,0 % средно за населението в трудоспособна възраст. Данните сочат, че при младите хора временните работни места до известна степен биха могли да играят ролята на своеобразен мост към постоянна заетост. Това обаче не се отнася за редица други държави членки, в които процентът на преминаване от временни на постоянни договори е особено малък.

Графика 11: Постоянно и временно заети служители, самостоятелно заети лица и общо трудово заети (15—64 години), първо тримесечие на 2007 г. — първо тримесечие на 2012 г.

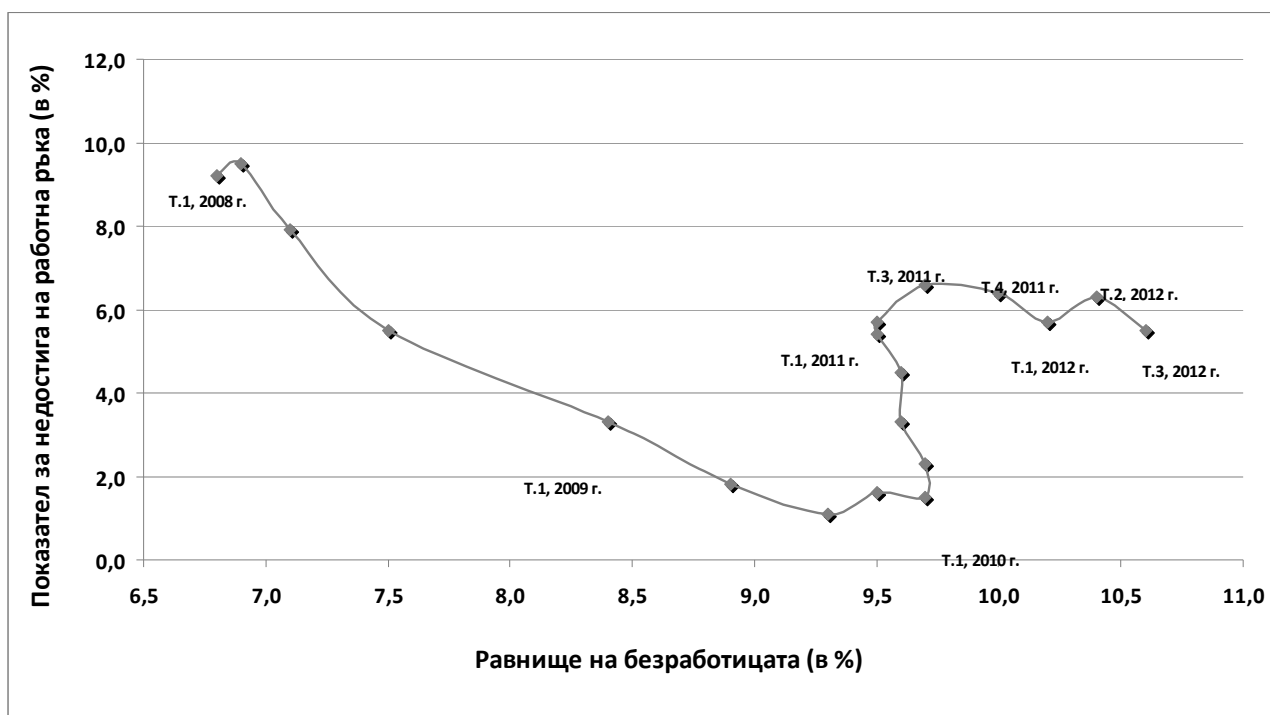
Източник: Евростат.

Работата на непълно работно време представляваше значителен дял от ръста на заетостта, регистриран по време на кризата. Въпреки че между 2008 г. и 2010 г. общата заетост се сви и броят на работещите на пълен работен ден намаля с 6,2 милиона, през същия период броят на работещите на непълно работно време се увеличи с 1,1 милиона. През последните години дялът на работата на непълно работно време неизменно се увеличава и през 2011 г. достигна 18,8 %. Около една трета от работещите жени работят на непълно работно време в сравнение с дял от само 8,1 % при мъжете, което е отражение на факта, че услугите за грижи за децата обхващат само 28 % от децата под 3 години и 84 % от децата над 3 години.

Напоследък са налице признаци на влошаване на положението, що се отнася до процеса на осигуряване на съответствие между търсенето и предлагането на работна сила на европейските пазари на труда. За повечето държави членки кривата на Бевъридж, свързваща равнищата на безработица и свободните работни места, се е преместила още по-надясно. Въпреки това от началото на 2008 г. три държави членки (Белгия, Австрия и Финландия) се преместиха по кривата на Бевъридж, а за една държава членка (Германия) кривата се е преместила навътре, което свидетелства за подобреното на пазарите на труда и при процеса на осигуряване на съответствие между търсенето и предлагането на работна сила. Това влошаване може да се дължи на липсата на съответствие между уменията и образователната квалификация, които се изискват за дадено работно място, на растящата дългосрочна безработица, на неадекватния отговор на демографските промени и на неефективност при услугите, предлагани от службите по заетостта. То може обаче да се дължи и на пречките и препятствията пред географската и професионалната мобилност и на асиметрия на информацията, с която разполагат работодателите и служителите. При преминаване на границите европейските граждани все още се сблъскват с юридически, административни и практически пречки. Предвиждат се по-нататъшни реформи за превръщане на мрежата на Европейските служби по заетостта (EURES)⁵ в ориентиран към търсенето инструмент за наемане, назначаване и осигуряване на съответствие между търсенето и предлагането на работна сила в рамките на ЕС, които да позволят на държавите членки да развият услугите си по линия на EURES в съответствие с конкретните си икономически нужди — например чрез подкрепа на професии, в които има недостиг на квалифицирани кадри, и на конкретни групи работници, в това число младите хора.

⁵ Мрежата от 31 европейски служби по заетостта, която подпомага мобилността на работниците между държавите членки, държавите от ЕИП и Швейцария.

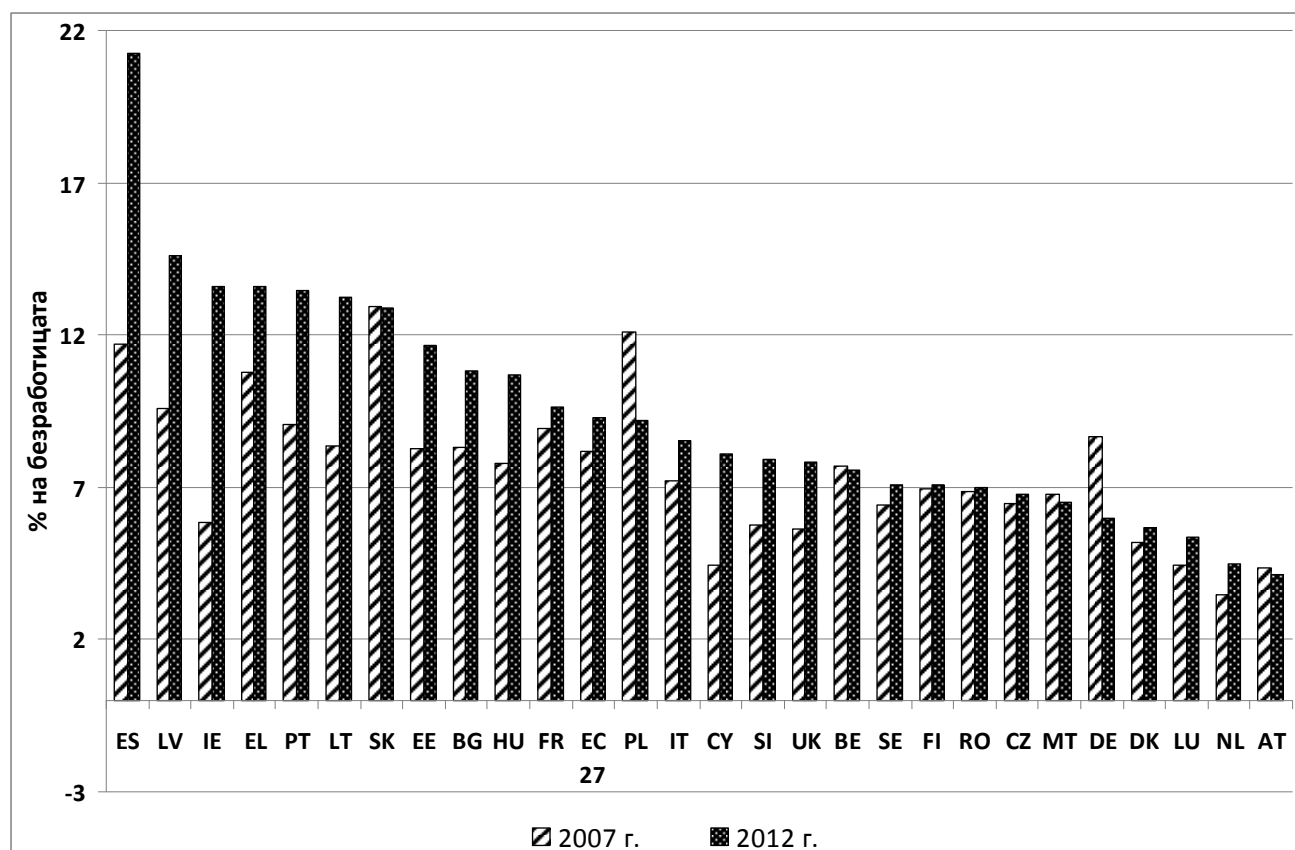
Графика 12: Крива на Бевъридж, ЕС-27, първо тримесечие на 2008 г. — трето тримесечие на 2012 г.

Източник: Евростат, използваните данни са: i) равнището на безработицата (РБ, в %) и ii) показателят за недостиг на работна ръка (ПНРР, в %), получени от резултатите от проучването на бизнеса в ЕС (EU business survey).

Съществува опасност упоритата структурна безработица да стане трайна. Регистрираното преместване навън на кривата на Бевъридж може да е временно, тъй като пазарът на труда се опитва да реагира и да се адаптира към променящата се икономическа активност например чрез промени в динамиката на заплатите, преквалифициране или засилване на активните политики по заетостта. Преместването на кривата обаче може да е признак за по-дълготрайни структурни проблеми, които заплашват трайно да увеличат равнището на структурната безработица. Данните сочат, че от началото на кризата равнището на структурната безработица, измервано с NAWRU (неускоряващото ръста на работните заплати равнище на безработицата), се е увеличило в повечето държави в ЕС, както и че това увеличение е коеволюирало с негативното развитие при кривата на Бевъридж.

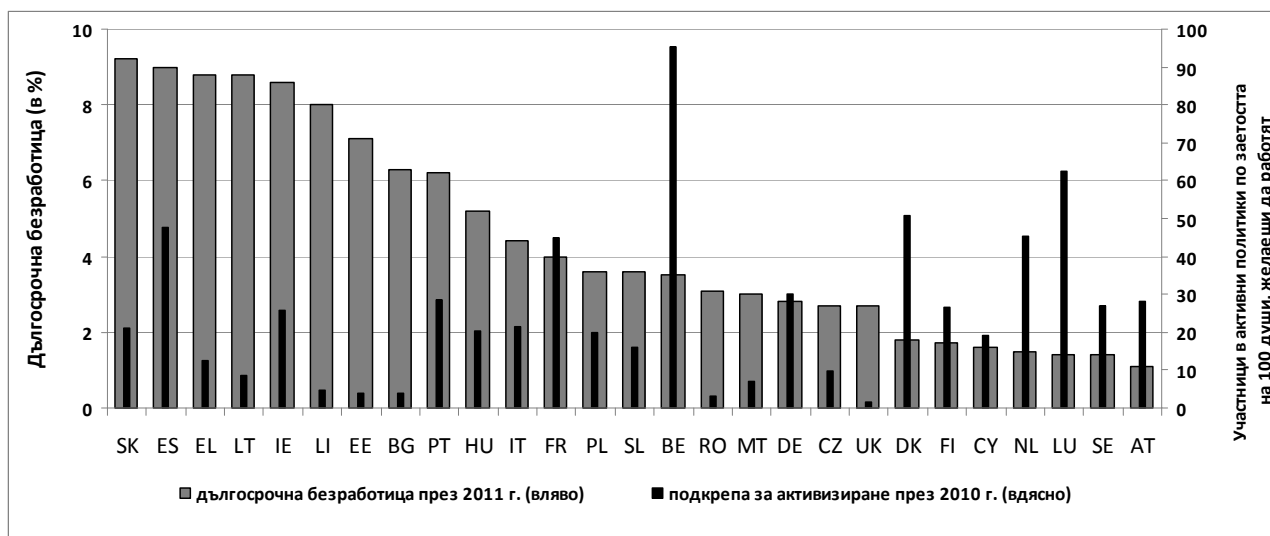
Графика 13: Неускоряващо ръста на работните заплати равнище (в %) на безработицата (NAWRU) в държавите членки

Източник: Годишна база данни за макроикономиката (AMECO).

Напоследък е налице спад в разходите за безработен от активни политики по заетостта. Данните сочат, че активните политики по заетостта имат положително въздействие върху равнищата на заетост, особено при жените и нискоквалифицираните. Държавите членки с най-ниско равнище на дългосрочната безработица са също така сред държавите, в които нивото на участие в активни политики по заетостта е най-високо, въпреки че е възможно за тези добри резултати да са допринесли други фактори. Въпреки това между 2007 г. и 2010 г. реалните средства за всяко безработно лице за активни политики по заетостта са намалели с над 20 %⁶.

Графика 14: Участие в активни политики по заетостта през 2010 г. и равнище на дългосрочната безработица през 2011 г.

Източник: Евростат.

Смекчаващият ефект, който системата за социална закрила има върху доходите на домакинствата като автоматичен стабилизатор, след 2009 г. започна да отслабва. В първата фаза на кризата социалните обезщетения играха важна роля в поддържането на доходите на домакинствата. В еврозоната нетните социални обезщетения и намалените данъци имаха положителен принос за промяната в brutния разполагаем доход на домакинствата през 2009 г. и първите две тримесечия на 2010 г. Във втората фаза на икономическата криза обаче това въздействие започна да отслабва. В края на 2010 г. социалните обезщетения започнаха да имат негативен ефект, що се отнася до промяната в brutния доход на домакинствата. В някои държави расте броят на хората, които не попадат в обхвата на нито една схема за социална закрила. Това отслабване на въздействието е свързано с „автоматичното“ редуциране с времето на правата на обезщетение, поетапното преустановяване на първоначалните дискреционни мерки за подпомагане на доходите, и в някои държави — със съкращаването на социалните разходи в контекста на програми за фискална консолидация.

Налице са значителни разлики между държавите членки, що се отнася до ефективността на разходите, а именно в постигнатите резултати и ефектът на намаляване на бедността, които те постигат с единица разход при сходен характер на разходите и сходни структури, предвидени в разпоредбите за социалната закрила. Данъчните системи и системите за

⁶ Изчисления на ОИСР въз основа на Програмите за пазара на труда на ОИСР и Базите данни за основните икономически показатели на ОИСР.

обезщетения са сред най-важните инструменти за предотвратяване и борба с бедността поради ниски доходи. През 2010 г. разходите за обезщетения за социална закрила (без пенсиите) са намалили равнището на бедност в ЕС от 26 % на 16 %, т.е. с 37 %. Въпреки това държавите членки, изразходващи сходен размер от средства за социална закрила, постигат доста различни резултати, и обратно. Някои държави успяват да намалят равнищата на бедност сред децата и възрастните хора или отсъствията по болест, изразходвайки по-малко средства от други. Някои държави могат да осигурят на хората по-добър размер на обезщетенията, защото успяват да съкратят периодите, в които те получават обезщетения, като им помагат бързо да се върнат на работа. Постигането на баланс между обезщетенията, до които достъп имат всички граждани, и обезщетенията на база имуществено състояние и между паричните обезщетения и обезщетенията в натура би могло да допринесе за активизирането на хората в посока постъпване на работа. Измерването на разходите за социална закрила спрямо резултатите при намаляването на бедността сочи, че някои системи са по-ефективни от други. България, Латвия, Полша и Румъния са в групата, характеризираща се с малък размер на разходите, с които се постига малко въздействие. В Испания, Италия, Португалия, Кипър (и Гърция) резултатите са сходни, но са постигнати с по-високи разходи. При тях също така се отчитат резултати под средните за ЕС при намаляването на детската бедност.

Продължават да са налице големи предизвикателства, що се отнася до цялостното изпълнение на стратегиите за активно приобщаване, в които акцентът се поставя едновременно върху адекватното подпомагане на доходите, приобщаващите пазари на труда и достъпа до качествени услуги. В момента в много държави членки се наблюдава преминаване към активни социални политики и действия за отстраняване на възпиращите финансови фактори за започването на работа. Въпреки това съществуват трайни разлики в нивото на покритие на социалната помощ и схемите за минимален доход в различните държави членки и продължават да са налице предизвикателства, що се отнася до това да бъдат обхванати групите, засегнати от най-дълбоките форми на бедност (например бездомните и ромите). Гарантирането на адекватно подпомагане на доходите е ефективен инструмент за улесняване на прехода към заетост, насърчаване на социалното приобщаване и стимулиране на съвкупното търсене. Качествените грижи за децата на достъпни цени способстват за участието на родителите на пазара на труда и осигуряват на децата най-добрите шансове в живота, но данните сочат, че при най-уязвимите семейства като цяло икономическата активност е по-ниска заради фактори като наличието и достъпа, достъпността на цените, критериите, които трябва да бъдат изпълнени, и избора на родителите.

3. ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА СТРУКТУРНИ РЕФОРМИ НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Въз основа на извършения от Комисията годишен обзор на растежа за 2012 г. на Европейския съвет от 1—2 март 2012 г. бяха определени насоките за политиката за държавите членки за представяне на техните национални програми за реформи, съдържащи планове им за реформи на пазара на труда, насочени към постигането на водещите цели на ЕС, определени в насоките за заетостта. Въз основа на предложения на Комисията Съветът прие препоръки за отделните държави, в които се подчертават областите, в които държавите членки следва да предприемат реформи на политиката в цялостната рамка на насоките за политиките по заетостта.

В следващия раздел се обсъждат мерките на политиката, предприети от държавите членки с оглед на техните национални програми за реформи и на приоритетите, определени в годишния обзор на растежа за 2012 г.

3.1. Мобилизиране на труда в подкрепа на растежа

Няколко държави членки (Белгия, Чешката република, Естония, Унгария, Ирландия и Португалия) предприемат стъпки за подсилване на активните **политики по заетостта и на публичните служби по заетостта (ПСЗ)**. В Белгия бяха увеличени субсидиите за заплати за служителите, считани за „служители, чиито основен капитал е знанието“ (т.е. изследователи в частния и публичния сектор). В Чешката република общественополезният труд се използва като мярка за активизиране, която се координира от Службата по труда. В Естония новата Програма за заетостта за периода 2012—2013 г. предлага по-широк набор от активни политики по заетостта и разширява целевата група, която има право да се ползва от различни мерки. В Унгария активните политики по заетостта бяха подсилени чрез поставянето на акцент върху обучението на служителите на ПСЗ, разработването на модели на обслужване, насочени към клиентите, пакет с услуги за микропредприятията и МСП, разширяване на функциите на портала на ПСЗ и на електронните услуги и преобразуване на схемите за общественно полезен труд. В Ирландия се подсилва обвързаността с условия, за да се гарантира, че работещите на непълно работно време се насърчават да започнат работа на пълно работно време. И накрая, в Португалия са предприети мерки за увеличаване на ефективността на ПСЗ и бяха въведени схеми за субсидиране на заплатите за безработните.

През 2011 г. и 2012 г. данъчната тежест върху труда продължи да е висока, като се отчете общо увеличение на разходите за труд, макар да бе постигнат известен напредък по отношение на някои категории уязвими работници, като нискоквалифицираните работници / работниците с ниски доходи. В много държави членки (Белгия, Дания, Кипър, Финландия, Гърция, Испания, Ирландия, Италия, Франция, Люксембург, Нидерландия, Португалия, Словения, Обединеното кралство) наскоро бе увеличен **подходният данък** — често чрез увеличение на законоустановените ставки. На много места това бе временна мярка под формата на общи допълнителни такси или солидарни вноски за лицата с високи доходи (Гърция, Италия, Кипър, Люксембург, Португалия, Испания). Австрия и Чешката република също планират скоро да въведат подобни мерки. Вноските за социална сигурност също бяха увеличени в много държави (Австрия, България, Кипър, Франция, Гърция, Унгария, Латвия, Полша, както и Португалия и Обединеното кралство).

Мерките за намаляване на данъците върху труда целяха основно увеличаване на стимулите за работа за определени групи и като цяло бяха свързани с промени в данъчната основа. В Белгия например цяла серия от намаления на вноските за социална сигурност е насочена към младите хора, работниците с ниски доходи и по-възрастните работници, както и към новите назначения в МСП или самостоятелно заетите лица. Данъчни облекчения бяха предоставени също така на лицата с ниски и средни доходи чрез увеличаване на данъчните кредити и на необлагаемия минимум във Финландия и Унгария. Швеция повиши необлагаемия минимум за трудовите доходи на лицата над 65 години с цел увеличаване на периода на трудова заетост.

Разнообразни мерки се предприемат за насърчаване на **създаването на бизнес и на самостоятелната заетост** (Австрия, Белгия, България, Естония, Испания, Ирландия, Малта, Унгария, Полша, Португалия и Обединеното кралство). Чрез пилотен проект в Австрия се предоставя допълнителна подкрепа за чиракуващите и за компаниите, предлагащи места за чиракуване, включително услуги за правна консултация и медиация. В Белгия са предприети мерки за подобряване на достъпа на компаниите до кредитиране, за насърчаване на опростяването на административните процедури или за намаляване на вноските за социална сигурност в сектора на хотелиерството, ресторантьорството и кетъринга. В България самостоятелната заетост се насърчава чрез насоки, обучение и подпомагане за започването на собствен бизнес или чрез предоставянето на оборудване и оздравяването на новосъздадени малки предприятия. В Испания създаването на бизнес се опростява чрез намаляване на административната тежест за по-малките предприятия и чрез разрешаване на удължено работно време в туристическите райони. В Ирландия е осигурена гама от помощи, сред които капиталови безвъзмездни средства, кредитни фондове и гаранции, стимули за стартиращите предприятия и т.н. В Малта се предприемат мерки за намаляване на бюрократичната тежест за самостоятелно заетите лица и бе обявена нова схема за микро гаранции, за да се помогне на самостоятелно заетите лица и на малките предприятия да се сдобият с гаранции за банкови заеми. В Полша предприемачеството, самостоятелната заетост и стопанската дейност се насърчават чрез Европейския социален фонд (ЕСФ). В Португалия на предприемачите и самостоятелно заетите лица е предоставен достъп до кредитиране, а на безработните, които желаят да създадат собствен бизнес, се предоставя техническа подкрепа. В Обединеното кралство бе подсилена Националната схема за гарантиране на заемите, за да се насърчат банките по-свободно да отпускат заеми на МСП.

Някои държави членки предприеха мерки за **адаптиране на обезщетенията за безработица** с цел да способстват за връщането на работа (Белгия, Испания, Ирландия, Италия, Швеция). Предприетата в Белгия реформа на системата за обезщетения при безработица предполага, че помощите намаляват по-рано и по-бързо от преди. В Испания обезщетенията за безработица бяха намалени за няколко групи. В Португалия с нов закон се намаляват максималната продължителност и размери на обезщетенията за безработица с цел да бъде намален рискът от зависимост от обезщетения и от дългосрочна безработица. В Швеция бяха въведени по-строги правила за допустимост, по-ниски коефициенти на заместване на дохода и максимални срокове за получаването на обезщетения за безработица.

В Испания се полагат повече усилия за засилване на **взаимната отговорност**, като се създава връзка между обвързаността с условия и участието в активните политики по заетостта. В Ирландия бе въведен по-ясен акцент върху обвързаността с условия по отношение на търсещите работа лица, като особено внимание се отделя на дългосрочно безработните. В

Италия новата система на социално осигуряване за безработица постепенно ще замени сега действащата система за обезщетения при безработица.

Редица държави членки предприеха мерки относно **определянето на заплатите**, за да гарантират, че развитието при заплатите съответства на производителността (Гърция, Испания, Португалия). В Испания с неотдавнашната реформа на пазара на труда се отрежда приоритет на решенията относно работното време и заплатите, които се вземат на равнище предприятие, и се улесняват предприятията, избрали да не участват в секторни споразумения. В Португалия съответствието на промените в заплатите с условията на равнище предприятие се гарантира чрез освобождаване от колективните трудови договори, когато сдруженията на работодателите обхващат по-малко от 50 % от общата работна сила.

В Германия системата на минимални работни заплати, определени на секторно равнище, обхваща все повече сектори. В Унгария новият Кодекс на труда влезе в сила на 1 юли 2012 г., като предполага увеличение на минималната работна заплата от 19 %. Мерки за определяне на заплатите са въведени в Гърция с решението за намаляване на минималната работна заплата и за въвеждане на диференцирана минимална заплата за младите хора.

Редица държави членки (Австрия, България, Германия, Испания, Латвия, Унгария) предприеха мерки за **подобряване на мобилността на работната ръка**. В Австрия въвеждането на „червено-бяло-червената карта“ — основана на критерии точкова система за достъп до пазара на труда на граждани на трети държави — бе завършено, като достъп до нея бе предоставен и на квалифицираните работници в професиите, в които има недостиг на квалифицирана работна ръка. В България чрез приемането на Национална квалификационна рамка ще се осигури прозрачност на професионалното обучение на ученици и работници и ще се гарантират изискванията на работодателите към системите на образование и обучение. В Германия бе одобрен закон, с който се намалява прагът на доходите за имигрантите с висше образование, идващи от държави извън ЕС. В Латвия бе предложена схема за обезщетения за преместване, с която да бъдат компенсирани работниците, преместили се от мястото, където живеят, за да работят на друго място/в друга община. В Унгария правителството подкрепя мобилността, като предоставя на регистрираните безработни, преместили се на 100 км от мястото си на произход, финансова подкрепа за покриване на разходи за наем.

Някои държави членки предприемат мерки за **намаляване на случаите на ранно напускане на пазара на труда** (Австрия, Белгия, Испания, Дания, Ирландия, Нидерландия, Унгария, Обединеното кралство). В Австрия бяха въведени реформи, за да се намали броят на пенсиите за инвалидност. В Белгия бе увеличена възрастовата граница за достъп на по-възрастните служители до системата на кредити от време и бе преустановена системата на частично ранно пенсиониране. В Дания плановете за реформа на пенсиите за инвалидност изискват да се изчерпят възможностите за активизиране, преди да се обсъди възможността за ранно пенсиониране. В Испания графикът за увеличаване на законоустановената пенсионна възраст ще бъде ускорен, възрастта за ранно пенсиониране ще се увеличи от 61 на 63 години, като ще се увеличат санкциите за ранно пенсиониране, и в продължение на две години ще бъде спрян достъпът до частично пенсиониране. В Ирландия нови инициативи ще дадат възможност на лицата, получаващи социални плащания заради болест или инвалидност, да работят и получават подпомагане на доходите едновременно, а до 2028 г. законоустановената пенсионна възраст ще се увеличи на 68 години. В Нидерландия се предприемат мерки за постепенно увеличаване на пенсионната възраст на 67 години до 2023 г., като в бъдеще тя може да бъде обвързана с очакваната продължителност на живота. В Унгария практиката на ранно

пенсиониране по принцип бе изоставена. Правителството на Обединеното кралство наскоро обяви планове за обвързване на пенсионната възраст с очакваната продължителност на живота.

Мерките са съсредоточени също така върху насърчаването на **по-дългия професионален живот** (Австрия, Белгия, България, Германия, Естония, Финландия, Люксембург, Полша, Обединеното кралство). В Австрия по-възрастните работници със здравословни проблеми могат да се ползват от активни мерки по заетостта, мерки за професионална реинтеграция и преквалификация, обезщетения за работа на непълно работно време и субсидии за трудова заетост. В Белгия при групови уволнения предприятия с над 20 служители са принудени да прилагат същата възрастова структура като възрастовата структура в предприятието и те ще са длъжни да разработват годишен план за служителите на възраст 45 години и повече. В резултат от приетата в края на 2011 г. пенсионна реформа в Чешката република пенсионната възраст ще се увеличава с 2 месеца всяка година, без да е определена горна граница. В Естония акцентът се поставя върху по-възрастните работници, тяхното участие в мерки за учене през целия живот и осигуряването на тяхното здраве. Във Финландия се полагат усилия за подобряване на качеството на професионалния живот и на условията на работното място като способ за удължаване на професионалния живот. В Люксембург предприятия с над 150 служители се задължават да предоставят повече подкрепа за по-възрастните работници в предприятието. В Полша се полагат усилия за увеличаване на възможностите за обучение за по-възрастните хора и за подобряване на качеството на образованието за по-възрастните лица. В Обединеното кралство задължителната пенсионна възраст бе премахната през октомври 2011 г.

Някои държави членки предприеха мерки, които не способстват за удължаването на професионалния живот. В Чешката република ще има увеличение на данъчното облагане на труда, извършван от пенсионирани лица, което вероятно ще намали участието на по-възрастните на пазара на труда. Във Франция отново бе предоставена възможността за пенсиониране на 60 години за лицата, започнали трудовия си стаж на 18 години, при условие че те имат адекватен принос към социалната система. В Унгария пенсионната възраст за всички служители в публичния сектор, с изключение на заетите в сектора на здравеопазването, стана задължителна.

3.2. Подпомагане на заетостта особено сред младите хора

Предприети бяха редица мерки за подпомагане на заетостта сред младите хора, особено онези, които не работят, не учат и не се обучават. Финландия стартира всеобхватна инициатива „Гаранция за младежта“ с цел на младите хора да се предложат работа, стаж или обучение, семинар или възможност за реинтеграция на пазара на труда в срок от 3 месеца от оставането без работа.

Група държави (Белгия, България, Испания, Кипър, Ирландия, Полша, Португалия, Швеция и Словения) насърчават инициативи, чиято цел е да се **усъвършенстват договорите за качествено чиракуване** и стаж. В Белгия бе въведена мащабна схема за стажове в предприятия за безработните лица на възраст до 25 години, които не са намерили работа след шестте месеца на професионална интеграция. В България се насърчават стажовете в централните и регионалните служби на публичната администрация, като се дава приоритет на младите хора с увреждания. В Ирландия са предприети инициативи за активизиране и обучаване в нови умения на младите хора посредством организирането на 5 000 стажа с продължителност от 6 до 9 месеца. В Испания бяха предприети стъпки за изготвянето на договор за образование и чиракуване, както и за въвеждането на дуална система на професионално обучение. В Полша пилотен проект е насочен към безработните на възраст до 30 години, като се предоставя подкрепа чрез персонални напътствия и се осигуряват стажове и ваучери за обучение. В Португалия се подкрепят професионалните стажове и намирането на работа. В Словения на младите безработни на възраст до 30 години се предлага работа за период от 15 месеца, като правителството насърчава доброволните стажове в данъчната администрация и в институциите за превенция на корупцията. В Швеция правителство отпуска на предприятията до 2 750 EUR на ученик на година, за да стимулира предоставянето на възможности за чиракуване на работното място, като има предложения за допълнително увеличаване на безвъзмездната помощ от държавата в периода 2014—2016 г.

Другите конкретни действия за подкрепа на младите хора, които не работят, не учат и не се обучават, включват програми, съсредоточени върху **аспекта на професионалното обучение** (Германия, Латвия, Финландия), върху обучението на работното място (Литва) и финансовата подкрепа (Унгария). В Германия младите хора от мигрантски произход вече разполагат с подобри възможности за включване в програми за професионално обучение. В Литва чрез проекта „Увеличаване на младежката заетост“, насочен към лицата на възраст до 29 години, се субсидират заплати и разходи, свързани с организирането на мерки за придобиване на умения на работното място. В Латвия на безработните лица на възраст 15—24 години се предоставя възможността в рамките на период от девет седмици да изпробват три различни професии в институция за професионално обучение. В Унгария бе въведена „гаранцията за първа работа“, чрез която на работодателите се компенсира пълният размер на трудовото възнаграждение, в това число brutният размер на работната заплата и вноските за социална сигурност.

В редица държави членки бяха установени **партньорства със социалните партньори** с цел да се насърчат договорите за качествено чиракуване или стажове (България, Чешката република, Франция, Ирландия, Италия, Люксембург, Румъния и Словакия). Мерките в България са насочени към поемането или подпомагането на инвестиционните разходи и разходите за труд за създаването на работни места за младите хора. В Чешката република чрез проект, финансиран по линия на ЕСФ, се подкрепят разходите на предприятията за стажове по-специално за лица, завършили висше образование, и лица без професионален опит, които трябва да попълнят

квалификационния си профил. В Ирландия чрез нови мерки се осигуряват допълнителни места за обучение за безработните посредством сътрудничество и взаимодействие между работодателите и предприятията, от една страна, и организациите и институциите, предоставящи услуги в областта на образованието и обучението, от друга страна. В Румъния предприятията, които наемат на работа млади работници на възраст до 25 години, в продължение на една година ще бъдат освободени от плащането на вноски за социална сигурност за всяко такова наето лице. В Словакия работните места в частния сектор ще се субсидират до равнището на минималната работна заплата в продължение на една година, докато работодателите следва да поемат съответната част от разходите за труд в продължение на поне шест месеца.

Само в малко на брой държави (Унгария, Словакия и Италия) бяха предприети мерки за реформа на **законодателството за защита на заетостта**. Промените в Унгария включват разпоредби за работа на няколко работни места, уреждане на режимите за гъвкаво работно време и опростяване на разпоредбите за уволненията. Португалия намали обезщетенията за предсрочно прекратяване на трудов договор на 20 дни за всяка година трудов стаж както за безсрочните, така и за срочните договори и облекчи условията за индивидуално уволнение по икономически причини. В Италия бе преработено законодателството, уреждащо защитата при незаконни индивидуални уволнения в предприятия с над 15 служители, с цел осигуряване на повече гъвкавост при напускане на пазара на труда и бяха въведени мерки за ограничаване на злоупотребите при нестандартните трудови договори. В Словакия бяха предприети мерки за ограничаване на максималната продължителност и брой на последователните срочни договори и за премахване на изключенията, които се прилагат за агенциите за временна заетост.

Само малко на брой държави членки отбелязват напредък при **адаптирането на системите на образование и обучение, така че те да отразяват нуждите на пазара на труда** (Белгия, Ирландия, Литва, Малта и Словакия). Мерките в Ирландия имат за цел да помогнат на безработните и на лицата, които преди са били самостоятелно заети, да останат възможно най-близо до пазара на труда чрез достъп до възможности за задочен курс на висше образование и за обучение за повишаване на квалификацията или за преквалификация в области, в които е вероятно да се създадат възможности за устойчива заетост. В Литва квалификациите ще се организират на няколко етапа, за да се предостави по-добра информация на хората относно структурата на търсенето на умения и за да се идентифицират най-търсените специалности. В Малта студентите се насърчават да надградят образованието си чрез придобиването на квалификации, които се изискват от индустрията, като им се предоставя данъчен кредит, покриващ до 80 % от разходите за съответните учебни такси. В Словакия с приетия наскоро закон за професионалното образование и обучение (ПОО) се цели да се засилят връзките между ПОО и изискванията на пазара на труда. Също и в Белгия всички общности са предприели мерки за реформиране на професионалното обучение с цел засилване на неговото качество, гъвкавост и на връзките му с изискванията на пазара на труда.

Редица мерки бяха предприети за извършването на **преглед на качеството и финансирането на университетите** (Италия, Латвия и Малта). Италия предприе стъпки за намаляване на щедростта на системата си, като в таксите за обучение ще има увеличение между 25 % и 100 %. Що се отнася до стипендиите, само Малта обяви продължаването на двете схеми за отпускане на стипендии. Латвия предприе мащабно оценяване на над 800 програми на обучение във висшето образование и се подготвят редица реформи, включително реформа на процеса на акредитация, разработването на нов модел на финансиране на университетите и реформа на управлението на университетите.

Въпреки отправления в рамките на европейския семестър призив да се отреди приоритет на онези публични разходи, които благоприятстват растежа, има данни, че се съкращават разходи в ущърб на **инвестициите в образованието**. Значителен брой държави членки намалиха разходите за образование през две последователни години — през 2011 г. и 2012 г. (Естония, Италия, Латвия, Литва, Обединеното кралство), или през едната от двете години (Белгия, България, Ирландия, Франция, Кипър, Унгария, Полша, Румъния, Словакия, Финландия). Дискусиите относно бюджетната консолидация се фокусират върху въпросите на образованието също и в Испания. Обратно, бюджетите останаха стабилни или се увеличиха в Чешката република, Дания, Люксембург, Малта и Австрия.

3.3. Закрила за уязвимите

Редица държави членки предприеха действия във връзка с **ефективността на системите за социална закрила** (Естония, Латвия и Испания). В Естония от 2013 г. наличността на обезщетенията за безработица ще бъде значително увеличена, като тази мярка придружава и осигурява противовес на реформата на законодателството за заетостта от 2009 г. Въпреки общите съкращения на социалните обезщетения в Ирландия, доходите на уязвимите лица все още се подпомагат, макар равнищата на подпомагане да са по-ниски. В Латвия обезщетенията за безработицата вече няма да зависят от схемата на осигуряване на базата на осигурителния стаж, а ще се основават на намаляващо покритие с продължителност до 9 месеца. В Испания активирането на схемата за минимален доход ще е свързано с продължителността на трудовия стаж на даденото лице, търсещо обезщетение.

Някои държави членки са постигнали напредък в изпълнението на **стратегии за активно приобщаване**, в които акцентът се поставя върху адекватното подпомагане на доходите, приобщаващите пазари на труда и достъпа до качествени услуги (Австрия, Дания, Финландия, Франция, Малта, Полша и Швеция). В Австрия бе приет план за действие за хората с увреждания, обхващащ мерки в областта на борбата с дискриминацията, достъпността, грижите, образованието, заетостта и осигуряването на независим начин на живот за хората с увреждания. В Дания през юни 2012 г. бе постигнато съгласие за мащабна реформа на пенсиите за инвалидност, с която достъпът се ограничава до лицата на възраст над 40 години и се предвиждат екипи за реабилитация в подкрепа на здравето, заетостта, образованието и социалните услуги. В Малта чрез отпускането на финансова помощ доброволческите организации се насърчават да наемат на работа лица в неравностойно положение. В Швеция правителството възнамерява допълнително да подобри положението на уязвимите лица на пазара на труда, като увеличи активните мерки по заетостта за дългосрочно безработните и лицата със слаби позиции на пазара на труда. В Португалия бе създаден пазар за отдаване под наем на социални жилища с цел да се гарантира достъпът на най-уязвимите до качествено жилищно настаняване на достъпни цени.

Само малко на брой мерки се предприемат във връзка с **достъпа до услуги, способстващи за интеграцията на пазара на труда** и в обществото (Чешката република, Ирландия и Полша). В Чешката република на местно равнище стартира малка пилотна програма, предлагаща по-добро жилищно настаняване и преквалификация на семействата в социална изолация (особено ромите), които гарантират, че децата им редовно посещават начално училище. В Ирландия по линия на ЕСФ се подпомагат програми, с които чрез осигуряването на заетост или на допълнително образование и обучение се цели финансовата независимост и по-голямата интеграция в обществото на имигрантите. В Полша бяха разширени свързаните с доходите критерии, за да се подпомогнат работещите бедни, и бе увеличен размерът на паричните

социални обезщетения, включително за чужденците и бежанците, които посещават езиково обучение.